ILMIY TADQIQOTLAR VA JAMIYAT MUAMMOLARI
nomli ko'p tarmoqli masofaviy,onlayn respublika konferensiyasi

Sayt havolasi:https://e-conference.uz/index.php/itjm Oktabr,2026

RESPUBLIKAMIZ BANKLARI TOMONIDAN TADBIRKORLIK FAOLIYATINI KREDITLASHNING AMALDAGI HOLATI

Ergashbayev Mardonbek Ravshanbek o'g'li,
Davlat xaridlari bilan ishlash bo'limi bosh mutaxassisi
E-mail: m.ergashbayev@tsue.uz
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23393136

Tadbirkorlik mamlakat iqtisodiyotining asosiy drayverlaridan biri hisoblanadi va uning samarali rivojlanishi iqtisodiy o'sish hamda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, rivojlanayotgan va o'tayotgan iqtisodiyotlarda tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyoji dolzarb masalalardan biridir. Shu nuqtai nazardan, bank tizimining tadbirkorlik faoliyatini kreditlashdagi roli beqiyosdir. Banklar orqali taqdim etiladigan kredit resurslari kichik va o'rta biznes subyektlarining rivojlanishiga turtki berib, yangi ish o'rinlarini yaratish, ishlab chiqarish hajmini oshirish hamda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga imkoniyat yaratadi.

Mamlakatimizdagi iqtisodiy islohotlar va liberallashtirish jarayonlari doirasida banklar tizimi tubdan qayta tashkil etilib, ularning tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishdagi o'rni va funksiyalari aniq belgilandi. So'nggi yillarda davlatimiz tomonidan kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bir qator dasturlar, imtiyozli kreditlar, subsidiya va kafillik mexanizmlari joriy qilindi. Shu bilan birga, banklar tomonidan kreditlash amaliyoti va siyosatida o'zgarishlar yuz berdi, ularning samaradorligi va kredit risklarini boshqarish mexanizmlari takomillashtirildi.

Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda bank kreditlari muhim moliyaviy vosita hisoblanadi. Mamlakatimizdagi banklar tizimining tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishdagi amaldagi holatini o'rganish natijalari shuni ko'rsatdiki, banklarning kreditlash siyosatida so'nggi yillarda sezilarli o'zgarishlar yuz berdi va bu o'zgarishlar tadbirkorlik subyektlarining kreditga bo'lgan ehtiyojini qisman qondirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlari uchun mo'ljallangan imtiyozli kreditlar hajmi ortib bormoqda, davlat tomonidan taqdim etilayotgan subsidiya va kafillik mexanizmlari samaradorligi oshmoqda.

Shuningdek, banklarning kreditlashdagi risklarni kamaytirish borasida ishlab chiqayotgan yangi mexanizmlari, masalan, kredit portfellarini diversifikatsiya qilish va elektron bank xizmatlarini kengaytirish tadbirkorlar uchun kredit olish jarayonini soddalashtirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, banklarning moliyaviy madaniyatni oshirishga qaratilgan ta'lim va maslahat berish xizmatlari samaradorligi ham ortib bormoqda.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Tadbirkorlar kredit olish jarayoni[1] (1-sxema):

Natijalar shuni ko'rsatadiki, respublika banklari tomonidan tadbirkorlik faoliyatini kreditlash amaliyoti rivojlanishning dastlabki bosqichida bo'lib, uning samaradorligini oshirish uchun yanada keng qamrovli islohotlar talab etiladi. Tadbirkorlik subyektlariga moliyalashtirish imkoniyatlarini yaxshilash uchun kreditlash shartlarini soddalashtirish, kredit foiz stavkalarini pasaytirish, kafillik va garov tizimini takomillashtirish hamda moliyaviy axborot tizimini rivojlantirish muhimdir. Shuningdek, banklarning kredit portfellarini diversifikatsiya qilish, kredit risklarini baholash va boshqarish metodlarini modernizatsiya qilish tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlashda muhim omil hisoblanadi.

Mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan tijorat banklari tomonidan tadbirkorlikni moliyalashtirish tizimida yuzaga kelayotgan asosiy muammolarni hal qilish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish tavsiya etiladi:

- birinchidan, kreditlash jarayonini avtomatlashtirish va raqamlashtirish orqali ma'muriy xarajatlarni kamaytirish;
- ikkinchidan, tadbirkorlik subyektlari uchun moslashtirilgan kredit mahsulotlarini ishlab chiqish;
- uchinchidan, moliyaviy axborot va maslahat xizmatlarini kengaytirish;
- to'rtinchidan, davlat va moliya institutlari hamkorligini kuchaytirish orqali imtiyozli kreditlar dasturini yanada samarali amalga oshirish.

Shunday qilib, respublikamizda faoliyat yuritayotgan banklarning tadbirkorlik faoliyatini kreditlash amaldagi holati so'nggi yillarda sezilarli yaxshilanishlarga ega bo'lsa-da, moliyalashtirish tizimining mukammallashuvi va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash samaradorligini oshirish yo'lida hal qilinishi zarur bo'lgan qator muammolar mavjud. Ushbu muammolarni kompleks hal qilish tadbirkorlik

[1] Muallif ishlanmasi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

subyektlarining moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirish, iqtisodiy o‘sish sur’atlarini oshirish va mamlakatimiz iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, banklarning tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishdagi roli mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. So‘nggi yillarda kreditlash hajmi va imtiyozli kredit dasturlari kengaygani, kredit siyosatida yangi mexanizmlar joriy etilgani, shuningdek davlat tomonidan tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha aniq chora-tadbirlar amalga oshirilayotganligi ijobiy o‘zgarishlarning asosiy sabablaridan biri sifatida ko‘rildi.

Shu bilan birga, banklar tomonidan kreditlash jarayonini soddalashtirish, foiz stavkalarini pasaytirish, kafillik va garov mexanizmlarini takomillashtirish, shuningdek, kredit risklarini boshqarish va diversifikatsiyalash bo‘yicha zamonaviy usullarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, davlat va banklarning tadbirkorlikni moliyalashtirishdagi hamkorligini kuchaytirish, moliyaviy axborot va maslahat xizmatlarini kengaytirish orqali tadbirkorlar uchun qulay moliyalashtirish muhitini yaratish zarur.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, respublikamizda faoliyat yuritayotgan banklar tomonidan tadbirkorlik faoliyatini kreditlash tizimini takomillashtirish yo‘lida amalga oshiriladigan kompleks islohotlar iqtisodiyotning barqaror o‘sishini ta’minlash, yangi ish o‘rinlarini yaratish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni oshirishda muhim omil bo‘ladi. Shu bois, bank kreditlash siyosatining yanada shaffof, samarali va tadbirkorlik ehtiyojlariga mos bo‘lishi ustuvor vazifa sifatida ko‘rilishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, banklar tomonidan tadbirkorlik faoliyatini kreditlashning amaldagi holati iqtisodiyotni rivojlantirishda katta imkoniyatlarni ochib beradi, biroq ushbu tizimning to‘liq samarali ishlashi uchun mavjud muammolarni kompleks yondashuv bilan hal qilish zarur. Bu esa moliyalashtirish tizimining samaradorligini oshirish va mamlakat iqtisodiyotining uzoq muddatli barqarorligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. “Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik to‘g‘risida”. 2018-yil 30-mart. O‘zRU gazetasida, 2018-yil, №12.
2. O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. “Bank va moliya faoliyati to‘g‘risida”. 05.11.2019 yildagi O‘RQ-580-son. Milliy iqtisodiyot jurnali, 2021-yil, №45.
3. Abdullaev, S., Islomov, J. (2022). “O‘zbekiston bank tizimida tadbirkorlikni moliyalashtirish mexanizmlari”. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti.
4. Rasulov, M. (2023). “Kichik va o‘rta biznes kreditlashining amaliy muammolari va yechimlari”. Xalqaro moliya jurnali, 5(2), 48-49.
5. Mirzaev, O. (2021). “Raqamli kreditlash tizimlarining samaradorligi: O‘zbekiston misolida”. Innovatsion iqtisodiyot, 4(1), 71-72.
6. Jahongirov, A., Karimova, N. (2020). “Imtiyozli kreditlar va subsidiyalar ta’siri: O‘zbekiston iqtisodiyotida tadbirkorlikni rivojlantirish”. Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 7(3), 27-29.
7. World Bank. (2023). “Uzbekistan SME Finance: Challenges and Opportunities”. Washington, D.C.: World Bank Publications.
8. International Finance Corporation (IFC). (2022). “Access to Finance for SMEs in Uzbekistan”. IFC Report.
9. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki hisobotlari. 2019–2024 yillar, https://cbu.uz/uz/.
10. Tadjibayeva, S. (2024). “Bank kreditlari va iqtisodiy barqarorlik: O‘zbekiston tajribasi”. Moliyaviy tahlil, 6(1), 58-61.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.